

● యూనిట్-IV ●

12. శీతాకాలం

ఆలోచించండి - మాట్లాడండి

“ఏటి కేతం పట్టి
ఎయి పుట్లు పండించి
ఎన్నడూ మెతుకెరగ నన్నా!
నేను గంజిలో మెతుకెరగనన్నా!”

ప్రశ్నలు:

1. ఏటికి ఏమి వేస్తారు?
2. పై చిత్రాలలో మీరు గమనించిన అంశాలేమి?
3. తాను ఏమి ఎరుగనంటున్నాడు?
4. ఈ గేయం ఎవరి గురించి చెప్పుచున్నది?
5. ఈ చిత్రాలు దేనికి సంబంధించినవి?

ఉద్దేశం: తొలకరి చినుకులకు పులకరించి పొలాన్ని దున్నటంతో ప్రారంభించి విత్తనం వేయడం, కలుపుతీయడం, నీళ్ళు కట్టడం, చీడ, పీడల నుండి పంటను రక్షించుకోవడం. తర్వాత పంటను కోసి ధాన్యాన్ని ఇంటికి తెచ్చే వరకు రైతు ఎన్నో కష్టనష్టాలను భరించవలసి వస్తున్నది. అటువంటి రైతు కష్టాలను హృద్యంగా తెలియజేయడమే ఈ పాఠ్యభాగ నేపథ్యం. ఈ పాఠం గంగుల సాయిరెడ్డి రాసిన కాపుబిడ్డలోనిది.

విద్యార్థులకు సూచనలు:

1. పాఠాన్ని చదివి అర్థంకాని పదాల, వాక్యాల కింద గీత గీయండి.
2. అర్థంకాని పదాలను, వాక్యాలను గుర్తించి మీ మిత్రులతో చర్చించండి.
3. పాఠ్యభాగం చివరఉన్న ‘పదాలు - అర్థాలు’ పట్టిక చూసి తెలియని పదాల అర్థాలు తెలుసుకోండి.

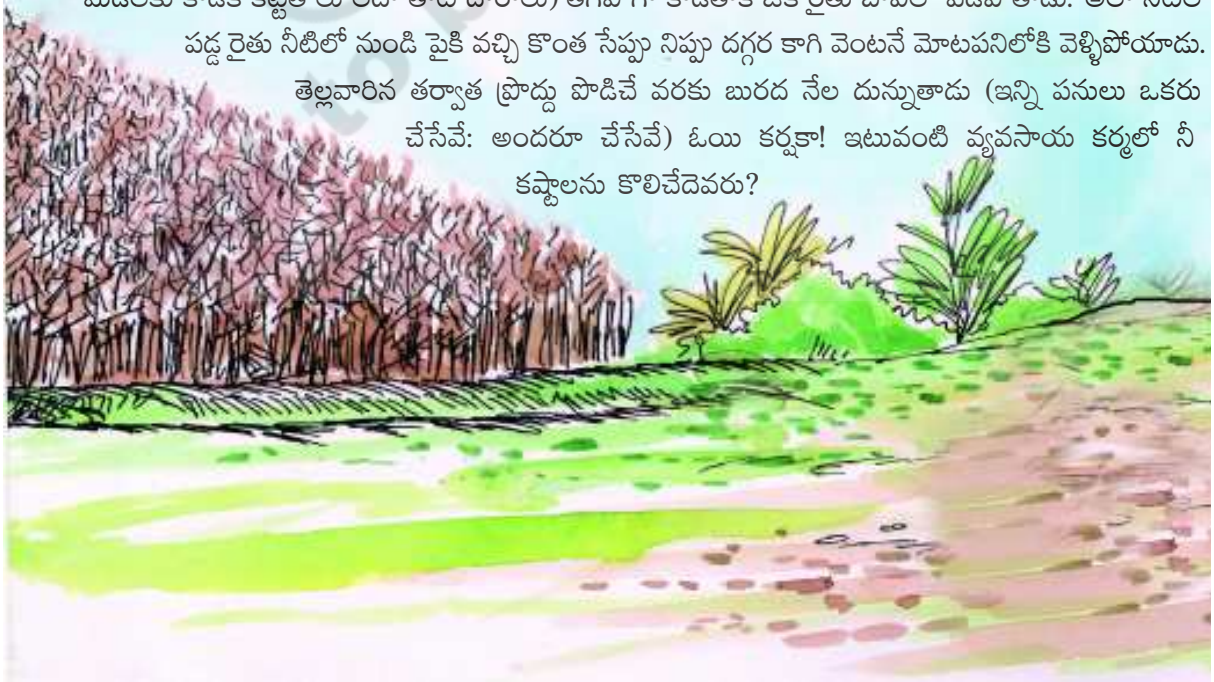
కర్షకుల దృష్టిలో మూడే కాలాలుంటాయి. ఒకటి ఎండాకాలం. రెండవది వానా కాలం. మూడవది చలికాలం. ఈ మూడు కాలాల్లో ఆరు ఋతువులుంటాయి. వసంత, గ్రీష్మ, వర్ష, శరత్తు, హేమంత, శిశిరాలు. బాగా ఆలోచిస్తే ప్రకృతి అణువణువులో ఈ ఆరు ఋతువుల ధర్మం నిక్షిప్తమై ఉంది. అయినా ఋతుప్రభావం పంటలపై, కర్షకుల పనులపై ఉంటుంది. కర్షక కుటుంబాలకు శీతవాతాతపాదుల వల్ల కలిగే కష్టనష్టాలకు కవి కదలిపోతాడు. ఆ కారణంగానే శీతాకాల వర్షనలో ఆవేదన స్పష్టంగా కనిపిస్తుంది.

సీ॥ చలికాలమందు పైరుల కావలికి రేయి
పొలములో నిద్రింపబోవు నొకఁడు.
ఉత్తరదిశ వాయు వురువడిగా వీవ
కునుకుచు చేనిలో గొణగు నొకఁడు
అద్దమ రేతిరి యొద్దుల చేబట్టి
మోట గొట్టుచు పాడు పాట నొకఁడు
జేరడ జోడుల వారులు దెగి కాఁడి
దాకిన బావిలో దూకు నొకఁడు.

తే॥ నీటిలో నుండి పైవచ్చి నిపగికాగి
తిరిగి పనిబట్టి సేయుచు తెల్లవాతీ
వ్రొద్దుబొడిచెడి వఱకును బురద దున్న
కర్షకా! నీడు పనిపాటు గాంతురెవరు?

భావం:

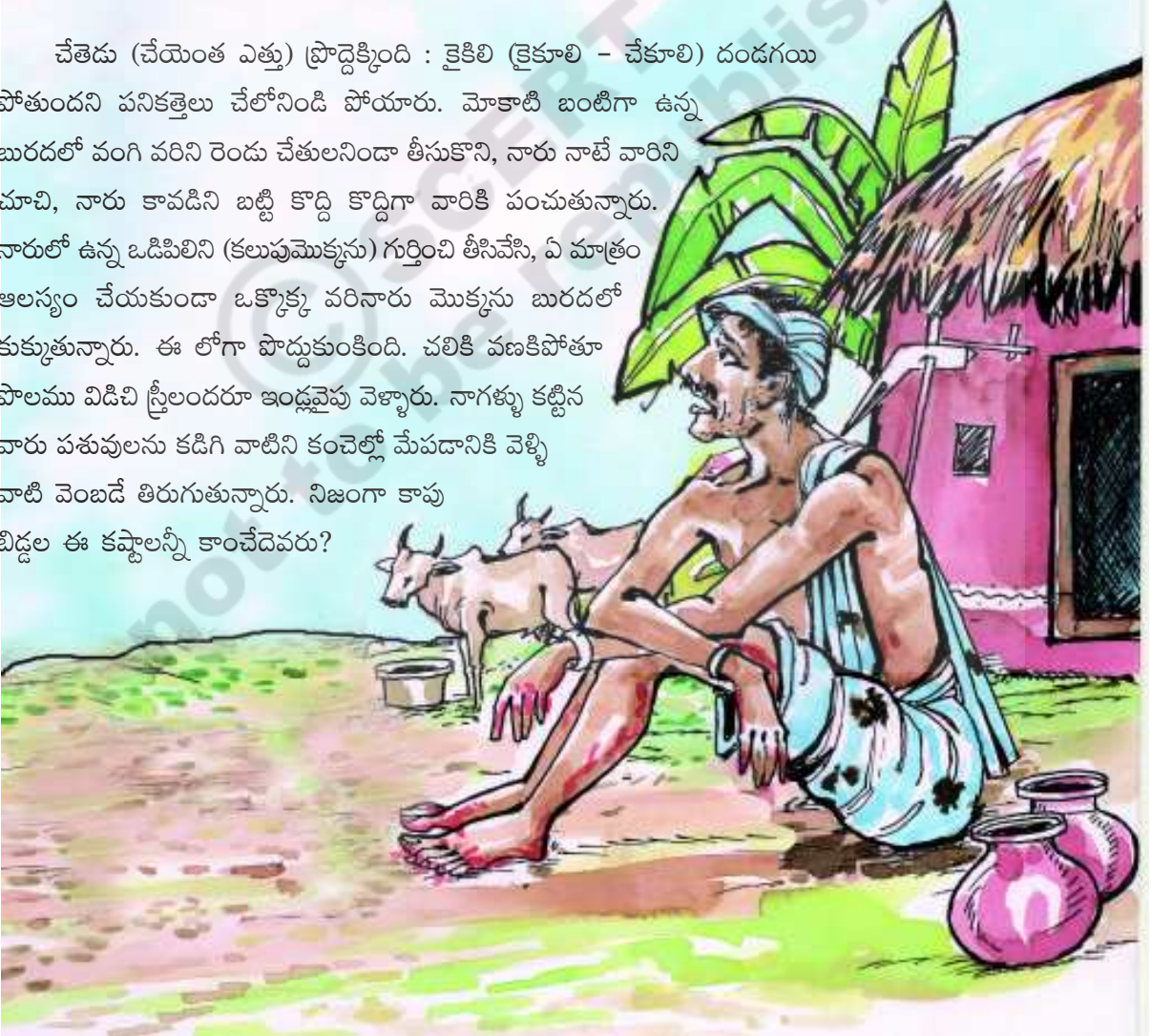
చలికాలమైనా రాత్రివేళలో పైరుల కావలికై పొలం దగ్గరికి వెళ్ళి ఒక రైతు పడుకొంటాడు. ఉత్తర దిక్కు నుండి గాలులు వేగంగా వీయగా కునికిపాట్లు పడుతూ ఒక రైతు చెవిలోనే గొణుక్కొంటున్నాడు. అర్ధరాత్రివేళ ఎద్దులను తీసుకొని వెళ్ళి మోట గొడుతూ ఒక రైతు పాట (మోటపాట) పాడుకొంటున్నాడు. మోటగొట్టే సమయంలో జోళ్ళ వారులు (ఎద్దుల మెడలకు కాడికి కట్టేతోలు లేదా తాటి దారాలు) తెగిపోగా కాడితాకి ఒక రైతు బావిలో పడిపోతాడు. అలా నీటిలో పడ్డ రైతు నీటిలో నుండి పైకి వచ్చి కొంత సేపు నిప్పు దగ్గర కాగి వెంటనే మోటపనిలోకి వెళ్ళిపోయాడు. తెల్లవారిన తర్వాత వ్రొద్దు పొడిచే వరకు బురద నేల దున్నుతాడు (ఇన్ని పనులు ఒకరు చేసేవే: అందరూ చేసేవే) ఓయి కర్షకా! ఇటువంటి వ్యవసాయ కర్మలో నీ కష్టాలను కొలిచేదెవరు?

సీ। చేకూలి దండగ చేతెడు ప్రొద్దెక్కె
 నని పనికత్తెలు వనము నిండ
 మోకాటి బంటిగా బురద లోపల వంగి
 రెండు చేతుల వరి నిండి యుండ
 నారుల గనిపెట్టి నాటుకావడి బట్టి
 పలుచన హలికులు బంచుచుండ
 నొడిపిలి బాపుచు తడవును లేకుండ
 నొక్కొక్క ముక్కను గుక్కు చుండి

తే। ప్రొద్దుగ్రుంకగా వడకుచు పొలము విడిచి
 పడతులేగగ నరకాండ్రు పసుల గడగి
 కంచెలందున మేపుచు సంచరింప
 కాంచుబిడ్డల గొడవల గాంతురెవరు?

చేతెడు (చేయెంత ఎత్తు) ప్రొద్దెక్కెంది : కైకిలి (కైకూలి - చేకూలి) దండగయి పోతుందని పనికత్తెలు చేలోనిండి పోయారు. మోకాటి బంటిగా ఉన్న బురదలో వంగి వరిని రెండు చేతులనిండా తీసుకొని, నారు నాటే వారిని చూచి, నారు కావడిని బట్టి కొద్ది కొద్దిగా వారికి పంచుతున్నారు. నారులో ఉన్న ఒడిపిలిని (కలుపుమొక్కను) గుర్తించి తీసివేసి, ఏ మాత్రం ఆలస్యం చేయకుండా ఒక్కొక్క వరినారు మొక్కను బురదలో కుక్కుతున్నారు. ఈ లోగా పొద్దుకుంకింది. చలికి వణకిపోతూ పొలము విడిచి స్త్రీలందరూ ఇండ్లవైపు వెళ్ళారు. నాగళ్ళు కట్టిన వారు పశువులను కడిగి వాటిని కంచెల్లో మేపడానికి వెళ్ళి వాటి వెంబడే తిరుగుతున్నారు. నిజంగా కాపు బిడ్డల ఈ కష్టాలన్నీ కాంచేదెవరు?

సీ॥ అడుసులో దున్నె లోదొడలన్ని జీలెను
 కూర్చుండి కూటిని గుడవనియవు
 అరికాళ్ళు మీఁగాళ్ళు నంతట నెఱియలై
 బురదలో చరణముల్ బూననియవు
 పగిలిని చేతుల పగ్గంబు బిగబట్టి
 కుదురుగా నెద్దుల గుంజునియవు
 పెదవుల బోడెత్త బెదరించి యదలింప
 యదరి నొపగిల బెట్టి కదలనియవు.

గీ॥ కప్పుకొనజాలు బట్టల కలిమి లేదు
 పాటు సేయక గూర్చుండు పనులు గలవు
 బైట సిద్ధముగా నున్న పైరు గలదు
 కర్షకా ! నీదు వెతలను గాంతు రెవరు.

కరిగట్టు బురదలో నాగలి గట్టి దున్నగా రైతులకు తొడలు పగిలి చీలిపోయాయి. ఆ పగుళ్ళు, కూర్చోని తిండి కూడా తిననీయవు. అరికాళ్ళు పాదాల పై భాగాలు, అంతటా పగుళ్ళే. ఆ కారణంగా బురదలో కాళ్ళు నిలపడానికే వీలుకాదు. పగిలిన చేతులతో పగ్గాలు బిగబట్టి ఎద్దులను గట్టిగా లాగనీయవు. పెదవులూ పగిలిన కారణంగా ఎద్దులను బెదరించి అయినా అదలించాలను కొంటే, పెదవులనే ఆ నొప్పులు కదలనీయవు, కప్పు కొనడానికి చాలినన్ని బట్టలు లేవు. సంపాదన లేదు. పాటు చేయకుండా కూచుండామనుకొంటే వీలుగాదు. పనులెన్నో ఉన్నాయి. అంతేగాక బయట సిద్ధంగా పైరున్నది. ఓయి కర్షకా! ఇటువంటి నీ కష్టాలను కొలిచే వారెవరు?

సీ॥ చలికాల మంత వేసారక నెప్పుడు
 పైరు కావలియుండి పండవయ్య
 ఈదర లోపల నిటునటు దిరుగుచు
 మోట నాగలి జవదాటవయ్య
 నరములు బిగబట్ట నడవ కాళ్ళాడక
 నీటిలో బురదలో నిలుతువయ్య
 పగల్లెల్ల పనిసేయ నిగమురే యేఁపగా
 నలసట నిన్నెపు డంటదయ్య,

గీ॥ శీత కాలంబు వణకించి చెరుప దలచె
 కాని యది మంటలో బడి గాలి సూర్యు
 నందు నైక్యమైరి యాటె ముందు జూడ
 కర్షకా ! గణం? నీదువెతలను ! గాంతురెవరు?

ఓయి కర్షకా ! చలికాలమంతా విసిగి పోకుండా ఎప్పుడూ పైరు కావలియుండి అక్కడే పండుకో! చల్లటి ఈదరిలో అటునిటు తిరుగుతూ కూడా మోటనూ నాగలిని వదలకుండా నడుపు. నరములు దగ్గరికి లాగగా నడవడానికి కాళ్ళాడకున్నా నీటిలోనూ బురదలోనూ నిలుస్తావు. పగలంతా పనిచేసినా, రాత్రిపూట చలి బాధించినా అలసట నిన్ను తాకదు. ఈ విధముగా చలికాలం వణకించి నిన్ను చెడగొట్టాలను కొన్నది. కాని అదే మంటలో పడి గాలిలో, సూర్యునిలో ఐక్యమైంది. ఓ కర్షకా నీ బాధలను చూచేవారెవరు.

కవిపరిచయం:

కవి	:	గంగుల శాయిరెడ్డి
కాలము	:	1890 - 1975
జన్మస్థలం	:	రామచంద్రగూడెం, వరంగల్లు జిల్లా
రచనలు	:	కాపుబిడ్డ
శైలి	:	సరళం, సులభ గ్రాహ్యం

ఇవి చేయండి

I. వినడం-మాట్లాడడం

1. ఈ పాఠానికి మరొక శీర్షిక పెట్టండి? ఆ శీర్షిక ఎందుకు పెట్టాలనుకున్నారు?
2. ఈ పద్యాలను రాగ భావయుక్తంగా చదవండి.
3. ఈ పద్యాల ద్వారా కవి ఏం తెలియజేస్తున్నారు?
4. ఈ పాఠం ఆధారంగా కూలీలు వరిని ఎలా నాటుతున్నారో తెలపండి.

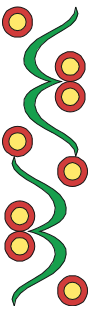
II. చదవడం, అవగాహన చేసుకోవడం

1. “కరిగట్టు బురదలో ..... కదలనీయవు.”
ఈ పద్య భావం చదివి ఐదు ప్రశ్నలు రాయండి?
2. పాఠ్యభాగం చదివి రైతు చేసే వివిధ పనులను ఒక జాబితాగా రాయండి?
3. కింది పేరాను చదివి పాఠ్యాంశం ఆధారంగా ఖాళీలు పూరించండి!

ఓయి కర్షకా _____ రోజంతా విసిగి పోకుండా, ఎప్పుడూ _____ కావలి
యుండి _____ పండుకో. చల్లటి ఈదరలో అటూ ఇటూ తిరుగుతూ కూడా నాగలిని
వదలకుండా నడుపు.

4. వ్యవసాయంలో రైతుతో పాటు ఇంకా ఎవరెవరు పాల్గొంటారు?
5. రైతుకు కాళ్ళు, పెదాలు పగిలినాయి కదా! అలా ఎందుకు జరిగింది?

III. స్వీయరచన

1. ఈ కింది ప్రశ్నలకు ఐదు వాక్యాలలో సమాధానాలు రాయండి.
  - అ) నాగళ్ళు దున్నిన రైతులు ఇంటికి ఎలా చేరుకుంటారో ఊహించి రాయండి.
  - ఆ) చలి రైతును ఇబ్బంది పెట్టదలచి చివరకు ఏమయ్యింది? అలా ఎందుకైంది?
  - ఇ) చలిలో రైతు పడే ఇబ్బంది గురించి రాయండి.
  - ఈ) నీటిలో పడిన రైతు బయటికి వచ్చి ఏమి చేస్తాడు? ఎందుకు? కారణాలు రాయండి.
2. కింది ప్రశ్నలకు పది వాక్యాలలో జవాబులు రాయండి.
  - అ) రైతు వ్యధలను వివరిస్తూ రాయండి.
  - ఆ) శీతాకాలంలో ఎలా ఉంటుంది? రైతు శీతాకాలంలో ఏమేమి చేస్తాడో రాయండి.

IV. పదజాలం

1. ఈ పాఠంలో వ్యవసాయానికి సంబంధించి ఏయే పదాలు కవి ఉపయోగించాడో వాటిని వెతికి జాబితా రాయండి?
2. కింది పదాలతో సొంత వాక్యాలు రాయండి.
  - అ) కంచె   ఆ) అడుసు   ఇ) చరణములు
  - ఈ) కలిమి   ఇ) పొలము
3. కింది పట్టిక ఆధారంగా వీలయినన్ని పదాలు రాయండి

ఉదా: అడుసు

అ	లి	వె	లం
హ	డు	కా	త
ఈ	త	ద	కు
శీ	లు	సు	ర

- అ) _____
- ఆ) _____
- ఇ) _____
- ఈ) _____
- ఉ) _____

V. సృజనాత్మకత

కింది వాటిలో ఒకదానికి సమాధానం రాయండి.

- అ) రైతు కష్టాలను వివరిస్తూ ఒక గేయం రాయండి.
- ఆ) రైతులాగే రైతు కూలీల కష్టాలు వివరిస్తూ మిత్రునికి లేఖ రాయండి.
- ఇ) పాఠ్యాంశం ఆధారంగా రైతు ఆత్మకథ రాయండి.

VI. ప్రశంస

ఈ కింది వానిలో ఏదైనా ఒకదానికి సమాధానం రాయండి.

- రైతు సమస్యలపై గేయం ఆత్మకథ రాసిన ఒక కవిని ప్రశంసించండి.
- మీ తరగతిలో ఎవరు పద్యాన్ని రాగ, భావ యుక్తంగా పాడుతారో వారిని ప్రశంసిస్తూ నాలుగైదు వాక్యాలు రాయండి.
- రైతు ఉపయోగించే వ్యవసాయ పనిముట్లు, వాటి ఉపయోగాలను ఒక పట్టిక రూపంలో చార్టుపై రాసి ప్రదర్శించండి.

పనిముట్టు	ఉపయోగం
1. నాగలి	పొలం దున్నడానికి

VII. భాషాంశాలు

1. “ఆమె ముఖం అందంగా ఉంది.”

‘ఆమె ముఖం చంద్రబింబంలా(గ) అందంగా ఉన్నది.’

- పై వాక్యాల్లోని తేడాను గమనించారా! ‘ఆమె ముఖం అందంగా ఉంది.’ అనేదానికి బదులుగా

‘ఆమె ముఖం చంద్రబింబం లాగ అందంగా ఉన్నది’ అనే వాక్యం మనలను బాగా ఆకట్టుకుంటుంది. ఇలా ఆకట్టుకునేలా చెప్పడానికి ‘చంద్రబింబం’ అనే పోలికను తీసుకున్నాం. ఈ విధంగా ఒక విషయాన్ని ఆకట్టుకునేలా చెప్పడానికి పోలికను పేర్కొన్నదాన్ని ‘ఉపమాలంకారం’ అంటారు.

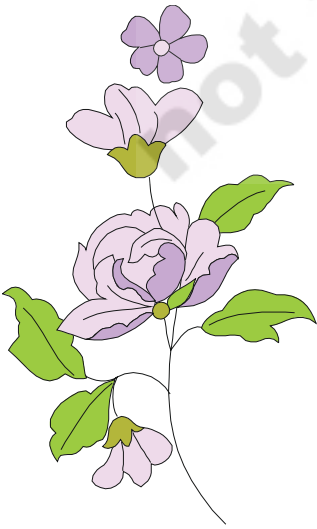
ఈ అలంకారంలో ‘ఉపమేయం, ఉపమానం, ఉపమావాచకం, సమానధర్మం’ అనేవి ఉంటాయి. పై ఉదాహరణలో

ఉపమేయం - ఆమె

ఉపమానం - చంద్రబింబం

సమానధర్మం - అందం

ఉపమావాచకం - లాగ

2. కిందివాటిని రాయండి.

సమాస పదం	విగ్రహవాక్యం	సమాసంపేరు
అ) _____	రెండు సంఖ్యల చేతులు	_____
ఆ) బిడ్డల గొడవ	_____	_____
ఇ) కర్షక హస్తము	_____	_____
ఈ) _____	నీయొక్క వెతులు	_____
ఉ) మూడు రోజులు	_____	_____

మీ నగరం / గ్రామంలో ఉండే సమస్యలను గుర్తించి వాటి పరిష్కార మార్గాలను మీరు ఎలా ఊహిస్తున్నారో తెలిపే పట్టికను తయారుచేసి మీ తరగతిలో ప్రదర్శించండి.

నేనివి చేయగలనా..?

1. పద్యాలను, భావయుక్తంగా పాడగలను. ఈ పాఠం భావాన్ని సొంతమాటల్లో చెప్పగలను. ఔను / కాదు
2. పద్యభావాలను అర్థంచేసుకొని ప్రశ్నలు రాయగలను. ఔను / కాదు
3. ఈ పద్యాలలోని పదాల అర్థాలను ఉపయోగించి సొంత వాక్యాలు రాయగలను. ఔను / కాదు
4. రైతు వ్యధల గురించి, శీతాకాలం గురించి సొంతమాటల్లో రాయగలను. ఔను / కాదు
5. రైతు ఆత్మకథ రాయగలను. ఔను / కాదు

“దున్నని నేల, సంస్కారం లేని మనసు
మంచి ఫలితాలనివ్వవు”

పదాలు-అర్థాలు

అంఘ్రి	= పాదం	అచార్యుడు	= గురువు
అంది	= అందుకొని, తీసుకొని	అధారం	= ఊతం
అందెలు	= స్త్రీలు కాళి మడమలకు పైనపెట్టుకొనే నగలు	అయాసం	= శ్రమ
అక్కఱపాటు	= అవసరం	ఆరాధన	= పూజ
అచ్చపు	= నిజమయిన, అసలయిన	ఆలినం	= ఆలస్యం
అచ్చు	= ముద్రణ	ఆవిష్కరణ	= ప్రకటన, బయలు పరచడం, కనబరచుట
అట	= అక్కడ	ఆహ్వానం	= పిలుపు
అడుసు	= బురద		
అద్దమరేయి	= అర్ధరాత్రి		
అధ్యక్షత	= పెద్ద అధికారం వహించడం	ఇన కులాధిపుడు	= సూర్యవంశంలో గొప్పవాడు
అన	= సమాధానం ఆశించు	ఇనాం	= బహుమతిగా ఇచ్చిన పొలం
అనర్థం	= నష్టం	ఇనుడు	= సూర్యుడు
అనవుడు	= అనగా		
అనాలోచితం	= ఆలోచించకుండా చేసేది		
అని	= చెప్పి	ఉపకరణం	= పనిముట్టు
అన్వయం	= వరుస	ఉద్దేశ్యం	= అభిప్రాయం
అపకీర్తి	= చెడ్డపేరు	ఉద్వేగం	= వ్యాకులత, ఆవేశం
అబద్ధం	= అసత్యం	ఉద్బోధ	= తెలియజేయడం
అమరు	= ఒప్పు, తగి ఉండటం	ఉన్నతగతి	= గొప్పస్థితి
అర్పించు	= ఇచ్చు	ఉరువడు(క్రి)	= నెరవేరడం
అవధి	= హద్దు		
అస్తది	= వస్తుంది		
		ఎగరి	= వికాసం పొంది

ఎడద	=	హృదయం	కలికి	=	మనోజ్ఞమైన స్త్రీ, నేర్పరి
ఎలమి	=	వికాసం	కలిమి	=	సంపద
ఎల్లరు	=	అందరు	కాగులు	=	పెద్ద మట్టికుండలు
ఎసగొను	=	పురికొను	కారు	=	దట్టమైన
			కావించు(క్రి)	=	చేయడం
			కీర్తి	=	ఖ్యాతి, మంచిపేరు
ఏవగించు	=	అసహ్యించుకొను	కునుకు	=	నిద్ర, తూగు
ఏగు	=	వెళ్లు, పోవు			
			గాబరా	=	తొందరపాటు,
ఒగి	=	క్రమంగా			కంగారు, దిగులు
ఒసగ	=	ఇవ్వగా	గేహం	=	ఇల్లు
			గ్రామం	=	పల్లె
			ఘనత	=	గొప్పదనం
కట్ట	=	గట్టు, ఆనకట్ట			
కడియాల	=	చేతులకుగాని, కాళ్ళకుగాని			
		ధరించే వలయాకారపు	చను	=	వెళ్ళడం
		నగలు	చనుదెంచి	=	వచ్చి
కప్పి	=	కోతి	చర్చించు	=	వివిధ కోణాల్లో ఆలోచించి
కపికులాధీశుడు	=	కోతులలో శ్రేష్టుడు			మాట్లాడు
కమలాప్తవంశ	=	తామరపూలకు ఆస్తుడైన	ఛాందసుడు	=	వేదాధ్యయనం చేసినవాడు
		సూర్యవంశం వాడా!	చింతించు	=	బాధపడటం, ఆలోచించటం
కమలయుగ్మం	=	తామరపూల జంట	చిహ్నం	=	గుర్తు
కరం	=	చేయి	చూడ్కులు	=	దృష్టులు
కరకు	=	కఠినమైన			
కరపడం	=	బోధించడం	జంగల్	=	అడవి
కర్షకుడు	=	రైతు	జమీన్	=	భూమి
కరాగ్రం	=	చేతి చివరిభాగం	జలం	=	నీరు
కలహం	=	కొట్లాట	జంటిగలు	=	తేనెటీగలు

	త				
తడయక	= ఆలస్యం చేయక	నిరంతరం	= ఎల్లపగిడు		
తడవు	= ఆలస్యం	నిరాశపడు	= అనుకున్నపని జరగకపోవడం		
తత్వం	= స్వభావం	నిరాహారం	= ఆహారం లేకుండా ఉండటం		
తరి	= సమయం	నిర్దేశకులు	= చూపేవారు, నడిపించేవారు		
తరువు	= చెట్టు	నీర్షం	= నీరసం		
తరుమూషకం	= ఉడుత	నిరోధించు	= అడ్డుకొను		
తలకొను(క్రి)	= పూనుకోవడం			ప	
తలపక	= ఎంచక	పంచకావ్యాలు	= ఐదుకావ్యాలు		
తామర	= కమలం, పద్మం	పగ్గం	= ఎద్దులను అదుపుచేయడానికి వాడే పొడవైన తాడు		
తిరుగ	= మళ్ళీ, తిరిగి	పడతి	= స్త్రీ		
త్రిరేఖ	= మూడు గీతలు	పత్రికాప్రతినిధి	= విలేఖరి		
తెరగు	= విధం	పదము	= పాదం, అడుగు		
	ద/ధ	పరమపదం	= వైకుంఠం, ముక్తి మార్గం		
దక్షిణభాగం	= కుడివైపు	పలుతెరలు	= పలు విధాల		
దర్శనం	= చూడటం	పాటవం	= నైపుణ్యం, పటుత్వం, బలం		
దాత	= దానమిచ్చేవాడు	పాపి	= పాపం చేసినవాడు		
దివ్యమైన	= గొప్పదియైన	పుంఖానుపుంఖంగా	= వరసగా ఒకదానివెనుక ఒకటిగా		
దివ్వె	= దీపం	పూని	= పూనుకొని		
ద్వేషం	= పగ, అసహ్యం, ఏవగింపు	పొలిమేర	= ఊరిచివర, హద్దు		
ధరణి	= భూమి	ప్రతిధ్వని	= మారుమోత		
ధ్యానం	= మనసు లగ్నత	ప్రతిభ	= అప్పటికప్పుడు కలిగే తెలివి		
	స	ప్రమద వనం	= అంతఃపురస్త్రీలు		
నిఘంటువు	= పదాల అర్థాలను తెలిపే పుస్తకం	ప్రయాస	= కష్టం		
నమ్మబలికి	= నమ్మకంగా చెప్పి	ప్రవహించు	= పారు		
నిదర్శనం	= ఋజువు	ప్రాధేయపడు	= వేడుకొను		
నరకాండ్రు	= పొలందున్నేవారు				

ప్రామాణికం	=	ప్రమాణం	య	
ప్రేరేపించు	=	పురికొల్పు	యాచకుడు	= భిక్షగాడు, అడుక్కునేవాడు
			యుక్తం	= తగినది
	బ			
బలియులు	=	శక్తిమంతులు	ర	
బీట	=	పగులు	రాల్చి	= విదలించి
బుద్ధి	=	మనసు, చిత్తం, మతి, తెలివి	రూఢి	= నిర్ధారణ
బృందం	=	సమూహం	రోషం	= కోపం, ఆవేశం
బొకెపెంకులు	=	పగిలిన చిన్న కుండ ముక్కలు	క	
			వక్త	= (చక్కగా) మాట్లాడేవాడు
	ప		వడి	= వేగం
మంత్రి	=	రాజుకు ప్రధాన సలహాదారుడు	వనం	= అడవి
			వనధి	= సముద్రం
మక్కికి మక్కి	=	ఉన్నది ఉన్నట్లు	వ్యాధి	= జబ్బు
మట్టుపెట్టు	=	చంపు	విదుల్చు	= రాల్చు
మదం	=	అహంకారం	విధేయుడు	= చెప్పిన పనిని తప్పక చేసేవాడు
మది	=	మనస్సు	వినుతి	= ప్రసిద్ధి, మెప్పు
మనము	=	మనస్సు	వెత	= బాధ, వ్యధ
మర్మం	=	రహస్యం, గుట్టు	వెన్న	= వెనుకవైపు
మసక	=	కనుచీకటి, స్పష్టంగా కంటికి కనపడకపోవడం	వేడ్క	= సంతోషం
			వేల్పు	= దేవత
				స
మాధుర్యం	=	తీయదనం	సంతం	= సొంతం
మానెడు	=	సుమారు ఒక కేజి తూకం, మానికానే కొలత పాత్రలోపట్టినన్ని(గింజలు)	సకలం	= మొత్తం
			సజావుగా	= సక్రమంగా
మారణహోమం	=	హత్యాకాండ	సురయితున్నప్పుడు	= మొదలయితున్నప్పుడు
మోట	=	బావిలోంచి ఎడ్లచేత నీళ్ళుతోడే సాధనం	సూటిగా	= నేరుగా
			సృజనాత్మక	= కొత్త సృష్టి, కొత్త ఆలోచన
మెరక	=	మెట్ట భూమి	స్రవంతి	= ప్రవాహం, నది
మేను	=	శరీరం	స్వస్తి	= శుభం
			స్థావరం	= నిలకడగా ఉండే స్థానం, శత్రువుకు దక్కకుండా పకడ్బందీగా ఏర్పాటు చేసుకొన్న స్థలం